

Staří lidé budou mít sny (Joel 2,28)

II. MEZINÁRODNÍ KONGRES O PASTORAČNÍ PÉČI O SENIORY

2.-4. října 2025, Řím

Abstrakt	2
1. Východiska	2
2. Křesťanský pohled	2
3. Úkoly pro církve dle papeže Lva XIV.	3
3.1 Využití darů mladých seniorů	3
3.2 Evangelizace	3
3.3 Boj proti osamělosti a opuštěnosti	3
4. Jaký „projekt existence“ církev nabízí seniorům?	3
4.1 Služba vděčnosti	4
4.2 Služba očekávání	4
4.3 Magisterium křehkosti	4
5. Doporučení pro církve a společnost	4
5.1 Reforma systému péče	4
5.2 Vzdělávání a formace	4
5.3 Zapojení seniorů do života farností	4
5.4 Péče o stárnoucí duchovní a řeholníky	5
5.5 Podpora pečujících osob	5
5.6 Žít přikázání lásky	5
6. Konkrétní kroky	5
6.1 Identifikace problému v našem kontextu	5
6.2 Definice potřeb	5
6.3 Návrhy	5
6.3.1 Pověření/ustanovení osob	5
6.3.2 Společná pravidelná setkávání (jak na úrovni ČR, diecézí, vikariátů...)	6
6.3.3 Pastorační obrácení	6
6.3.4 Zapojení	6
6.3.5 Péče	6
6.3.6 Evangelizace	7
6.3.7 Spolupráce s médii	7
7. Závěrem	7
8. Zdroje	7

Abstrakt

Pastorace seniorů zůstává v životě církve často na okraji. Na rozdíl od práce s mládeží či katechety nebývá systematická, chybí osoby, které by ji měly na starosti zejména na úrovni diecézí a zemí a koordinovali ji. Péče o seniory se mnohdy také mylně zaměřuje s pastorační nemocných. Přitom právě starší generace představuje duchovní i lidské bohatství, které církev zdaleka nevyužívá.

Mnozí „mladí senioři“ po odchodu z pracovního života hledají nový smysl a prostor, kde by mohli uplatnit své zkušenosti, víru a dar času. Jiní se potýkají s osamělostí, ztrátou společenské role či pocitem marnosti. Církev může být místem, kde se z těchto zkušeností stává zdroj života, pokud se rozhodne seniory nejen doprovázet, ale také jejich dary v dobrém využít. Je ovšem nutno jim naslouchat.

Potřebujeme pastorační posun: od mluvení o seniorech k rozhovoru s nimi. Pastorace má být lidská, důstojná a zapojující. Vyžaduje také podporu církevních autorit – biskupů, farářů i pastoračních pracovníků, kteří téma stárí otevrou v kázáních, médiích i ve farním životě.

Církev stojí před úkolem zviditelnit přínos seniorů pro své poslání, využít jejich moudrost a kontinuitu, vytvořit prostor pro jejich službu i duchovní růst. Nejde o „péči o slabé“, ale o spolupráci generací, která obohacuje všechny. V tomto ohledu je církev už nyní mnohem dál než většinová společnost a má úkol být „solí země“.

1. Východiska

Demografická tranzice: senioři už nejsou menšinou, ale představují značnou a stále rostoucí část společnosti, u nás 22 % osob nad 65 let, a dál to poroste. Mnohde už čtvrtina.

Dlouhověkost – generace „mladých seniorů“, seniorů, a nemohoucích a nemocných lidí

Opuštěnost v důsledku odchodu mladých za prací (migrace) či v důsledku hospodářské a politické krize. Častá osamocenosť, v některých zemích chudoba, nedostatek sociální péče.

Samota – týká se všech, ale nejvíce dopadá na ty křehké, tedy i na staré.

Problém je natolik vážný, že v mnoha zemích vznikají zákony, které stanovují povinnost péče o rodiče nebo zakazují jejich opuštění

Zneužívání – Podle WHO zažívá **1 ze 6 seniorů na světě** určitou formu zneužívání: fyzického, psychického, ekonomického či zanedbání (Rosina, Souza). V ČR také (Vidovičová).

2. Křesťanský pohled

- prodlužování života není problém, ale **příležitost růst v lidskosti a víře;**
- život starších lidí může být **svědectvím o smyslu života**, pokud je přijímán jako dar, nikoli jako přítěž;
- délka života poskytuje více času, aby **Bůh mohl v člověku působit**, a více času pro člověka, aby **otevřel srdce Boží přítomnosti**. (Evrard)

Mnozí nahlíží na růst počtu seniorů s obavami, jako by představovali zátěž pro společnost, my – jako církev – rozpoznáváme v dlouhověkosti dar Boží. Ve světle víry je delší životní období třeba chápat jako čas milosti, během něhož se lze s nadšením otevřít hlásání evangelia a přinášet obohacení celé komunitě. (Farrell, úvodní slovo)

Je zdravé si uvědomit, že stárnutí „je součástí zázraku stvoření“. **Tato křehkost, „pokud máme odvahu ji uznat, přijmout a pečovat o ni, se stává mostem do nebe“** [3]. Dotýká se každého z nás. (...) „Spása nespočívá v soběstačnosti, ale v pokorném uznání vlastní potřeby a schopnosti ji vyjádřit“, takže „míra naší lidskosti není dána tím, čeho můžeme dosáhnout, ale tím, nakolik se dokážeme nechat milovat a – když je třeba i pomoci“ [4]. (Lev XIV., audience)

3. Úkoly pro církve dle papeže Lva XIV.

- **Využití darů mladých seniorů**
- **Misijní evangelizace**
- **Boj proti osamělosti a opuštěnosti**

3.1 Využití darů mladých seniorů

Dnes má mnoho lidí po skončení pracovních let možnost **užívat si dlouhé období dobrého zdraví, materiálního blahobytu a více volného času**. Říká se jim „**mladší senioři**“ – často to jsou právě oni, kdo pravidelně navštěvují mši svatou a vedou farní činnosti, jako je katecheze a různé formy pastorační služby. Je důležité **najít pro ně vhodný jazyk a příležitosti**, zapojit je ne jako pasivní příjemce evangelizace, ale jako **aktivní účastníky**, a společně s nimi – nikoli místo nich – odpovídat na otázky, které nám klade život i evangelium.

3.2 Evangelizace

Existují různé situace: někteří lidé **přijímají první zvěst víry až ve stáří**, jiní **poznali Boha a církve v mládí, ale později se vzdálili**, a další **vytrvali v křesťanském životě**. Pro všechny z nich musí být pastorační služby seniorů evangelizační a misijní, protože církev je vždy povolána **hlásat Ježíše Krista Spasitele každému člověku, v každém věku a životní etapě**.

3.3 Boj proti osamělosti a opuštěnosti

Tam, kde jsou staří lidé osamělí a opuštěni, znamená to přinášet jim radostnou zvěst o Pánově něžnosti, překonávat spolu s nimi temnotu samoty, tohoto velkého nepřítele života starších lidí. **Ať nikdo není opuštěn! Ať se nikdo necítí zbytečný!**

Jak? Prostřednictvím...

- **vzájemného naslouchání těm, kdo už prošli delší cestu života**
- **spojením v modlitbě**
- **setkáváním se nad Písmem a hledat společně smysl života**

4. Jaký „projekt existence“ církev nabízí seniorům?

V Bibli vidíme, že smysl života lidé nacházejí ve vztahu k Bohu a v rámci dějin a společenství lidí. Podobně jako Nikodém hledají odpověď, ale najdou ji jen tehdy, když přestanou být „učiteli“ a otevrou se tomu, co Bůh nabízí – zrodí se zhůry. To není snadné, protože kultura podporuje iluzi věčného mládí, která tlumí citlivost nejen k víře, ale i ke spolupráci, soucitu, věrnosti, něze a zodpovědnosti. Úkolem stáří je přijmout vlastní křehkost, učit se solidaritě a nebát se závislosti na druhých i na Bohu - naučit se pomáhat a nechat si pomoci. Být nablízku starým lidem se tak stává školou víry i lidství, protože v jejich přítomnosti se zrcadlí to, co znamená být opravdu člověkem.

Senior nemá být objektem katecheze, ale jejím aktivním subjektem: svým životem má úlohu předávat víru mladším, což je dar, který má církev znovu objevit. (Tedeschi)

Ve svých katechezích papež František rozvíjí tři klíčové pojmy – dvě služby a jedno „učení“, ke kterému má církev pomoci vést. Jde o

- **službu vděčnosti**
- **službu očekávání (trpělivosti) a**
- **megisterium křehkosti**

4.1 Služba vděčnosti

připomíná uzdravení Petrovy tchýně: vděčnost starších za dary Boží, které ve svém životě obdrželi, přináší společenství radost a víru. Zároveň vybízí, aby církev stavěla seniory do středu pozornosti a podporovala vzájemné návštěvy a vztahy mezi mladými a starými jako most spásy a štěstí.

4.2 Služba očekávání

se týká schopnosti žít v čase, kdy se vše děje rychle. Stáří může být školou trpělivosti, schopnosti čekat a důvěřovat Bohu. Vede k hlubšímu pochopení věčnosti – ne jako nekonečného času, ale jako kvality lásky, která přesahuje život a smrt.

4.3 Magisterium křehkosti

učení, které svět potřebuje možná nejvíc. Ve společnosti, která oslavuje sílu a výkon, připomíná papež František, že právě křehkost je místem, kde se rodí skutečné lidství. „Nestydět se za stáří, neskrývat slabost – to je lekce pro nás všechny,“ říká papež František. Toto učení otevírá cestu k proměně civilizace, která se musí učit žít z péče, soucitu a vzájemnosti.

Staří mohou být díky svým životním zkušenostem a moudrosti apoštoly, strážci a svědci víry.

5. Doporučení pro církev a společnost

Abychom mohli čelit kultuře odpisu (*cultura dello scarto*), která ohrožuje důstojnost starších osob, musí církev i občanská společnost přijmout konkrétní kroky. Následující návrhy vycházejí z pastoračních zkušeností, papežského učení a výsledků nedávných výzkumů. (Lombardi)

5.1 Reforma systému péče

Nutnost bránit starší lidi před zanedbáním a finančním zneužíváním; inspirovat se zeměmi s právní ochranou seniorů, a politikou, která umožňuje příbuzným o ně pečovat.

„Je třeba prosazovat politiku, která chrání starší osoby před zanedbáváním, zneužíváním a chudobou. Církev musí hlasitě požadovat změny a bránit každému pokusu o dehumanizaci stáří. Zákony by měly jasně stanovovat odpovědnost institucí i rodin a zaručovat seniorům důstojné životní podmínky, přístup ke zdravotní péči a možnost duchovní podpory.“

5.2 Vzdělávání a formace

Kněží, řeholníci i laici a dobrovolníci by měli být školeni v pastorační péči o staré a osamělé, jak aby dokázali být empatičtí, seniorům užiteční a dokázali jim přinést Krista, tak aby tuto náročnou službu zvládli.

5.3 Zapojení seniorů do života farností

Dobrovolnictví, sdílení zkušeností, předávání víry (katecheté, třeba jednou za čas) na základě vzájemné debaty a rozlišování.

5.4 Péče o stárnoucí duchovní a řeholníky

Zajistit jim důstojné podmínky a společenství. Oceňovat konkrétními skutky lásky jejich dlouholetou službu, minimálně oslavami výročí.

5.5 Podpora pečujících osob

Doprovázení a vzdělávání o smyslu utrpení, paliativní péči a křesťanské naději. viz bod 2

5.6 Žít přikázání lásky

Nenechat se pohltit sobectvím a pohodlností, ale vidět v péči o staré konkrétní projev víry a služby Kristu (úkol pro veřejnost, osvěta s ohledem na náročnost tohoto úkolu a pochopení, že ne každý dokáže vše). Zazněl apel nezapomínat na vědomí věčnosti.

6. Konkrétní kroky

6.1 Identifikace problému v našem kontextu

- pastore o tuto skupinu je spíše ad hoc, narozdíl od třeba mládeže, katechetů – chybí často osoba zodpovědná za pastore seniorů
- splývá pastore nemocných se seniory - nezaměňovat seniory s nemocnými!
- církev nevyužívá darů mladých seniorů, kteří po nástupu na odpočinek/penze někdy hledají „nový“ smysl života nebo se propadají se do pocitu neužitečnosti/marnosti.

6.2 Definice potřeb

- vytvářet projekty existence, které využívají dary a zkušenosti seniorů
- zároveň poskytovat péči, která je důstojná a lidská
- posilovat osvětu v církevní, mediální i politické oblasti (Sousa) - zohlednit v rámci hierarchie (biskup) a v práci Dikasteria

6.3 Návrhy

6.3.1 Pověření/ustanovení osob

včetně církevní autority (biskupa na úrovni ČR, pak i na úrovni diecézí), kteří by toto téma měli na zřeteli, organizovali by vzdělávání, apod. V případě biskupa, např. téměř při každé homilii a v médiích, zmínil téma mezigenerační solidarity se staršími - byl ukázán příklad, že to lze i při biřmování. Inspirací mohou být katecheze papeže Františka.

(analogicky lze doporučení vnímat i pro další oblasti - mládež, nemocné, atd)

Vysvětlení: biskup XY, protože církevní autorita má jednodušší přístup do mediálního prostoru, ve spolupráci s Radou pro rodinu/NCR/jinou organizací či laikem, lépe může organizovat a medializovat záměr a další aktivity. Podobně se doporučuje mít vyčleněného kněze a pastoračního pracovníka v každé diecézi atp.

Úkol: zviditelnit přínos seniorů (aktivních i nemocných) pro poslání církve - mluvit s nimi o nich a veřejně oceňovat jejich často neviditelnou službu ve farnosti a sílu jejich modlitby

6.3.2 Společná pravidelná setkávání (jak na úrovni ČR, diecézí, vikariátů...)

seznámení se (mezi sebou, programy, které jsou), vzdělávání (senioři široká skupina - myslet na všechny) a evaluace programů, plánování

- akcí, např. při poutích pro seniory myslet na všechny tři skupiny seniorů
- zapojení do života církve, ocenění autoritami
- formace a doprovázení (jak je vést spirituálně – viz kap. 4.)

6.3.3 Pastorační obrácení

Na kongresu bylo akcentováno „přestat mluvit o seniorech a začít mluvit s nimi“, tj. naslouchat jejich potřebám, očekávání a zapojit je/angažovat. Podporovat jak akce pro seniory, které doprovázet drobným agapé, tak především jejich zapojení – angažmá, a mezigenerační setkávání.

6.3.4 Zapojení

Na různých úrovních bylo doporučováno identifikovat místa, kde chybí lidé anebo kde by bylo cenné mít zpětnou vazbu od seniorů, zkušenosti, kontinuitu, moudrost. možnosti:

- Liturgie a duchovní život
- Vzdělávání a předávání víry (poradenství, katechetické vstupy)
- Pastorační (návštěvy nemocných, ve školách, doprovázení rodin v krizi, pozůstalých)
- Komunitní a organizační činnost (výpomoc s akcemi, hlídáním)
- Digitální a komunikační rozměr (archivace, zpravodaj, kronika, kalendář)

6.3.5 Péče

o tuto skupinu, nejen jednotlivce. Např. tak jako jsou mše svaté pro děti/mladé identifikovat a sloužit mše svaté pro seniory (pravidelně/jednou za čas) s respektem k jejich potřebám (pomalejší mluva, zpěv, hlasitost) - mohou se podílet na čtení, přímluvách, atd.. Podobně takto lze reflektovat a mluvit o potřebách rodin s malými dětmi, handicapovaných. U mezigeneračních setkávání opět vhodné osobní pozvání kněze či dalších, zapojení mladých (společenství) s dopravou.

V některých farnostech se osvědčil dotazník, ale ne anonymní, tazateli byli mladí. Otázky – kdy se cítíte nejvíce osamocení (často v létě), co jim dělá radost, kdy se cítí užiteční, co by potřebovali od církve.

V jiných farnostech se ujalo okénko jubilantů, přání při ohláškách, v přímluvách, nebo mše sv. na úmysl těch, kteří v daný měsíc mají narozeniny.

Výuka využití technologií, ale ne pro technologie samotné, ale sdělit úmysl - pomoci jim spojit se s blízkými (WhatsUp) - posílání fotek, kvůli schopnostem se domluvit, účastnit se dění.

Někde dělají Týden proti osamocení (často kolem světového dne prarodičů a seniorů), kdy častěji lidé ve farnosti/komunitě kontaktují seniory. Zde zaznělo doporučení, že by za staršími by měli chodit mladí po dvou, je to náročná služba.

6.3.6 Evangelizace

Zapojme seniory ve farnostech, domovech i rodinách do nepřetržité modlitby za mír – mohlo by to být jejich zvláštní poslání v církvi. Mnozí z nich sami poznali válku a její hrůzy. Mohou se stát „řemeslníky pokoje“, jak říká evangelium. Každý dědeček a každá babička, kteří se modlí za své vnuky, mohou být průvodci mladých generací v čase nejistoty a strachu.

Modlitba navíc ruší falešné rozdělení na „aktivní“ a „příliš slabé“ seniory. Je to poslání pro všechny, protože každý, kdo má srdce, může se modlit a to je tak potřebné! (souza)

6.3.7 Spolupráce s médii

Posilovat osvětu v církevní, mediální i politické oblasti, identifikovat a oceňovat – spolupracovat s leadrey (politiky, neziskovky a další), kteří bojují za tyto hodnoty.

7 Závěrem

Papež František: Senioři jsou přítomností a také budoucností církve, nejen jejím minulostí: jejich zkušenost, zakořeněná víra a moudrost jsou neocenitelným pokladem pro celý Boží lid na cestě.

8 Zdroje

Oficiální web kongresu s příspěvky:

<https://www.laityfamilylife.va/content/laityfamilylife/it/eventi/2025/ii-congresso-di-pastorale-degli-anziani.html>

Překlady příspěvků do češtiny:

<https://www.rodiny.cz/category/rodina-a-cirkev/dikasterium/>

Katecheze papeže Františka o stáří

<https://opusdei.org/cs-cz/article/serie-katechezi-papeze-frantiska-o-stari/>

DIKASTERIUM
PRO LAIKY, RODINU A ŽIVOT